

GLORIA AZNAR
TARRAGONA

Pili Cugat interpreta a Blanca, la Jueva de Tortosa, qui transporta els visitants fins a l'edat mitjana, al call jueu de la ciutat amb els seus costums i tradicions, cançons, sentiments i pors. Com els jueus de llavors, ara aquest personatge també s'ha fet errant i visita Valls, Montblanc, Girona o Barcelona essent fidel als fets històrics de cada població.

Vostè és de Tortosa, però no és jueva...

No. A nivell espiritual no m'identifico amb cap religió. Per a mi l'espiritualitat és donar gràcies dia rere dia per la vida, per una terra que cal cuidar, que cal estimar.

La terra que van haver d'abandonar els jueus?

Sí. Sempre m'ha cridat l'atenció com va canviar d'un dia per l'altre un call viu, que tenia una història intensíssima. Em va colpir moltíssim el decret d'expulsió que va fer que aquesta realitat canviés.

Estem parlant del decret dels Reis Catòlics, del segle XV?

Sí, del decret d'expulsió de 1492. I se'ls hi va donar tres mesos per deixar les seves terres. Lo que m'ha mogut i la sensibilitat principal ha sigut aquest fet de deixar la terra.

Veus algun paral·lelisme amb l'actualitat?

Sí. El de tota la gent que està venint, que els estem dient refugiats i que per desgràcia tots no són refugiats. Hi ha moltíssims que són desplaçats.

Com els jueus del segle XV. Com era la vida llavors?

Difícil. Però a part de les dificultats que podrien tindre, se recollien dins de casa seua, amb les seues tradicions, les seues costums i la seua música i això és lo que els feia forts. I és lo que jo intento transmetre.

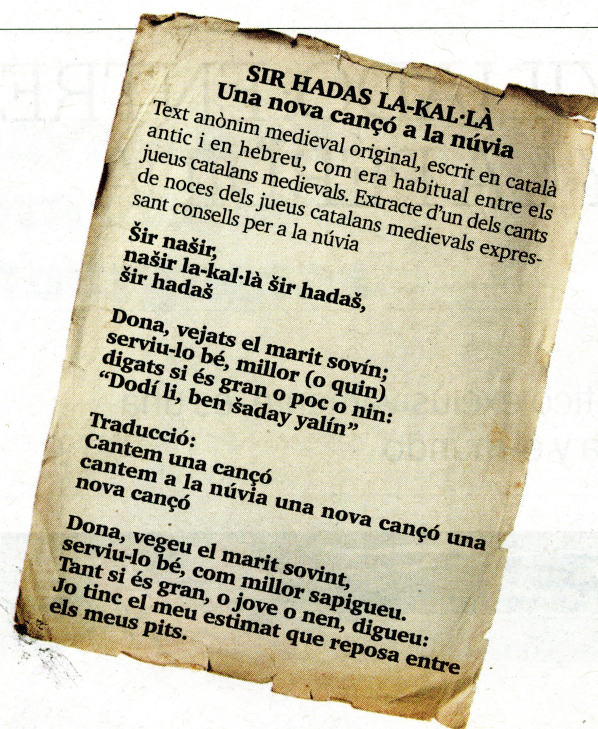
Com recupera aquell esperit?

Parlo de la sinagoga, del lloc on estava la carnisseria, el forn, el pou, el call vell i el nou... Però va ser el 2013 quan vaig sentir la necessitat de donar-li més força, perquè la gent se posés una mica més en la història dels jueus de Tortosa, en la realitat d'aquella època. Fins llavors eren visites guiades amb les quals jo no tenia la capacitat d'aconseguir-ho.

De què manera ho va fer?

Amb la força de les cançons. Amb elles la gent que m'acompanya en el recorregut se pot considerar un jueu més que estava vivint aquelles circumstàncies. Aquesta representació es va estrenar el febrer del 2014, amb el suport de l'Ajuntament.

De què parlen les cançons?

Són cançons populars, el mirall del caràcter dels jueus de l'època. Parlen dels seus costums, de consells per a la núvia, de la relació entre mare i filla, també hi ha moltes de bressol.

En llengua sefardita?

Seria com el castellà antic. I també introdueixen paraules hebrees, que s'han adaptat al castellà antic. Hem de pensar que aquests jueus ja havien passat per altres terres i no deixaven de portar a les seues costelles o dintre de la seua tradició paraules que formaven part de la seua manera de parlar.

I en català no han perdurat?

Quant a les cançons jueves catalanes, que serien les que es cantarien a les nostres terres, no han arribat vives i amb vives vull dir música i lletra. I jo no em veia amb cor de transformar-les perquè estes cançons em deuen el seu respecte, ja que tenen 500 anys. Però el 2015 vaig tenir la sort de conèixer Carlos Luppran, compositor, guionista i guitarrista, i va ser el moment de musicar-les, sempre sent el màxim fidel a l'essència i les vam anar introduint a les representacions.

Hi ha visitants jueus entre les persones que van a veure-la?

El 2014 es van organitzar els 600 anys de les disputes de Tortosa. No ens hem d'enganyar. Estem en plena època medieval i portaven més de 100 anys que los conflictes entre jueus i cristians eren terribles, sobretot a partir de la pesta negra. Amb aquestes controvèrsies es va donar l'oportunitat de parlar jueus i cristians, encara que la major part dels jueus es van convertir.

Com la va afectar a vostè aquesta commemoració?

Va ser convidat l'Abraham Haim, president del Consell de la Comunitat Sefardita de la ciutat de Jerusalem juntament amb l'Andreu Lascorz, president de l'associació de relacions culturals Catalunya-Israel.

Nervis?

Molts. Portava quatre mesos cantant unes cançons que la major part de la gent que venia a les meues representacions, no les coneixia. I de cop, vaig notar que l'Abraham Haim s'anava apropant. Vaig sentir com algú taral·lajava i era ell i això va ser molt apassionant. I és cert que han anat venint jueus a la visita i de vegades, sobretot al principi, eren de gran ajuda perquè són la mateixa gent que segueix aquestes tradicions, avui dia vives.

Quines són aquestes tradicions?

El 2015 em poso un altre cop en contacte amb l'Ajuntament perquè al museu existeix un hanukkiah, que és el candelabre que utilitzaven els jueus per a la festa de les llums i els miracles. I vaig proposar fer una representació més gran al bell mig del carrer. I així sorgeix la primera representació lligada a una tradició concreta, que és la festa de Hanukkah. El que va donar peu també que l'any següent es fes la festa de Pesaj, la Pasqua jueva. I el 2016 es va estrenar *Amagats*, que parla de dos camins enfront del decret d'expulsió.

La jueva s'ha tornat errant.

Sí. L'abril del 2015 s'amplia al call jueu de Falset, amb programació estable. Hem fet representacions també a Vilalba dels Arcs, a Montblanc, Valls i Barcelona, però sempre adaptades a la realitat històrica de cada lloc.